УДК [657+657. 37]:33.012.61-022.51

ПИВОВАРОВ МИХАЙЛО,
доктор економічних наук, професор Запорізької державної інженерної академії

ПАНЧЕНКО ОЛЬГА,
кандидат економічних наук, доцент Запорізької державної інженерної академії

ЛИЩЕНКО ОЛЕНА,
кандидат економічних наук, доцент Запорізької державної інженерної академії

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТА МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

У статті наведені результати дослідження основних проблем організації системи обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва в Україні. Особливе місце відведено питанням формування облікової політики для підвищення ефективності спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності.

Ключові слова: *суб'єкти малого підприємництва; спрощене оподаткування; організація обліку; звітність.*

Постановка проблеми. В умовах сучасної світової фінансово-економічної кризи загострилися питання забезпечення конкурентоспроможності української економіки. Розвиток підприємницької активності, зокрема за рахунок сектора малого бізнесу, є одним із найважливіших механізмів розв'язання цього завдання. Дрібний бізнес часто розвивається динамічніше, гнучкіше, ефективніше, аніж великий, він сприяє виникненню та підтримці конкуренції [11].

Сектор малого бізнесу неоднорідний. У світі виділяють три основних прошарки "малого бізнесу". Прошарок малого підприємництва "проти бідності" - це переважно підприємці - фізичні особи, що займаються роздрібною торгівлею на ринках, наданням дрібних побутових послуг. "Стабільне мале підприємництво" - це юридичні особи з відносно невеликим, але регулярним доходом, що займаються торгівлею, громадським харчуванням, дрібним виробництвом. "Тигри" малого бізнесу - це суб'єкти малого підприємництва (далі - СМП), обсяги діяльності яких відповідають критеріям малого бізнесу, але ці компанії, як правило, мають власні та шукають нові "ноу-хау", запроваджують інновації. Значну частину таких "тигрів" складають венчурні компанії, тобто підприємства, спеціально створені для впровадження та фінансування інноваційних проектів.

Саме це поєднання соціального аспекту малого бізнесу з економічною потужністю та здатністю впроваджувати інновації є чи не найважливішим. Зважаючи на це, держава використовує багато прямих та опосередкованих методів для створення сприятливих умов для розвитку сектора малого підприємництва. Спрощена система оподаткування, обліку та звітності є ключовим інструментом такої державної підтримки. У розвинених країнах вона будується на принциповому розумінні, який саме прошарок сектора малого бізнесу і яким чином необхідно стимулювати та підтримувати. Тому малий бізнес у розвинених країнах стає потужним чинником забезпечення соціально-економічної безпеки держави.

Модель спрощеного оподаткування, обліку та звітності, яка запроваджена в Україні, суттєво відрізняється від моделей, прийнятих у розвинених країнах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості функціонування та розвитку сектора малого підприємництва в Україні розглядали у свої працях такі вчені, як С. С. Гаркавенко, З. С. Варналій, Й. С. Завадський, О. В. Кужель, В. І. Ляшенко, С. В. Мочерний, М. Г. Пивоваров, В. М. Порохня, І. І. Цигилик та інші. Методологічно-методичні підходи та практичні аспекти організації обліку, звітності та оподаткування суб'єктів малого підприємництва наведені в працях С. В. Селютиної, І. Шевченко, А. Хусіда та інших.

Проведений авторами аналіз наукових джерел виявив низку недостатньо досліджених питань щодо протиріч в організації системи оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва, які ускладнюють умови господарювання та негативно впливають на розвиток малого бізнесу в Україні.

Метою статті є аналіз основних проблем організації системи обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва в Україні.

Виклад основного матеріалу. В Україні система спрощеного оподаткування, обліку та звітності була започаткована в 1998 р. Указами Президента України "Про спрощену систему оподаткування, обліку й звітності суб'єктів малого підприємництва" та "Про деякі заходи з дерегулювання підприємницької діяльності". Указаними нормативно-правовими актами було введене поняття та критерії суб'єктів малого підприємництва, які були відокремлені від середніх та крупних підприємств, а також самозайнятих осіб, платників єдиного податку тощо.

Зауважимо, що у світі існують різні критерії щодо визначення малого бізнесу, що забезпечує можливість використати переваги спрощеної системи оподаткування обліку та звітності. Так, у США і ЄС малими вважаються підприємства, на яких зайнято до 500 працівників. В Україні згідно із чинним законодавством [1, 2] застосовують такі критерії відокремлення суб'єктів малого підприємництва (табл. 1).

Це пояснює, завдяки чому в США сектор малого підприємництва за чисельністю складає 95,6 % від усіх підприємств, у Великобританії - 94 %, в Італії - 99 % [12, с. 8]. При цьому в розвинених країнах переважну частину новостворених СМП складають підприємства,

Таблиця 1. - Критерії визначення суб'єктів підприємництва

№	Види підприємств	Критерії	
		Середньооблікова чисельність працівників за звітний (фінансовий) рік	Обсяг валового доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за звітний (фінансовий) рік
1	Малі	Не більше 50 осіб	Не більше 70 млн грн
2	Середні	Інші, які не відносяться до малих та крупних	
3	Великі	Понад 250 осіб	Понад 100 млн грн

бізнес яких розпочинається на основі різноманітних інновацій.

В Україні питома вага СМП у загальній кількості підприємств коливається в межах від 5 до 52 % залежно від галузі. Найбільше СМП у секторі громадського харчування та торгівлі. Це означає, що серед вітчизняних СМП прошарок "проти бідності" є найрозвиненішим. В Україні, на відміну від економічно потужних держав, інноваційний сектор СМП та сектор "стабільного середнього" малого бізнесу майже не розвивається, у тому числі через обмеження можливостей та переваг застосування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності.

За організаційно-правовою формою в Україні СМП розподіляються на фізичних осіб - приватних підприємців та юридичних осіб (приватні підприємства, товариства, кооперативи тощо). Від фізичних осіб-підприємців слід відрізняти фізичних осіб, що займаються незалежною професійною діяльністю. Наприклад, адвокат, письменник, художник як особа, що займається незалежною професійною діяльністю, можуть зареєструватися підприємцем або не зареєструватися. У разі реєстрації їхні доходи оподатковуються відповідно до правил оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності. Якщо вони не зареєстровані як підприємці, то їхні доходи оподатковуються податком на доходи фізичних осіб. Отже, їхній професійний статус не змінюється за будь-якою обраною системою оподаткування та обліку.

Міжнародний досвід регулювання діяльності СМП засвідчує, що між цілями бухгалтерського обліку та цілями податкового обліку існують суттєві розбіжності, через які підходи до оцінки та визнання активів, капіталу, зобов'язань, витрат і доходів у бухгалтерському обліку відрізняються від підходів, що застосовуються з метою складання податкової звітності.

Бухгалтерський облік - це комплексний облік фактичної господарської діяльності суб'єкта господарювання, процесів формування його майна, капіталу та кредиторських зобов'язань, доходів, витрат, фінансових результатів. Його головна функціональна мета - надання правдивої, точної та неупередженої інформації про фінансово-економічну діяльність суб'єкта господарювання зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття управлінського рішення. Податковий облік - це окремий функціональний облік, який ведеться з метою визначення податкової бази для розрахунку та сплати різних видів податків.

Ця проблема розбіжностей у бухгалтерському та податковому обліку СМП розв'язується в розвинених країнах по різному. У таких країнах як США, Польща, Канада, Велика Британія облік для цілей оподаткування ведеться незалежно від бухгалтерського обліку. У Німеччині, Франції, Італії, Фінляндії, Швеції, Бельгії правила податкового обліку ґрунтуються на методиці, що застосовується в бухгалтерському обліку.

Проте, незалежно від підходу, що застосовується, спрощена система оподаткування, обліку та звітності в розвинених країнах проста та прозора. На відміну від української практики, вона не містить обов'язкових умов щодо ручного ведення обліку та використання жорстко регламентованих облікових регістрів, не забороняє автоматизації. Головне завдання платника податку в економічно розвинених країнах - зручним для нього способом розрахувати податок, своєчасно сплатити його, надати відповідну звітність та довести обґрунтованість, правильність і законність своїх дій у разі перевірки податковими органами.

В Україні діє інша модель. Особливості організації обліку та звітності СМП в Україні визначаються залежно від обраної системи оподаткування: загальної або спрощеної. За цим же критерієм та критеріями організаційно-правової форми, кількості працівників, обсягів діяльності та факту реєстрації як платника ПДВ виділяють шість груп платників єдиного податку, до яких застосовують різні податкові підходи. Але загальним є надмірне регламентування організації "спрощеного" оподаткування, яке полягає, крім іншого, у вимогах до обов'язкового використання жорстко визначених облікових регістрів та переважно ручного ведення записів у податкових облікових регістрах.

Використовувати методи автоматизації обліку, які дійсно можуть значно спростити ведення податкового обліку, заборонено. І це нормативне обмеження виглядає незрозумілим та необґрунтованим у сучасних умовах масштабного розвитку інформаційного суспільства в Україні.

Податковий кодекс України містить таке визначення: "Спрощена система оподаткування, обліку та звітності - особливий механізм утримання податків та зборів, яка встановлює заміну сплати окремих податків та зборів на сплату єдиного податку з одночасним веденням спрощеного обліку й звітності".

Та чи означає це, що ведення спрощеного обліку та звітності можуть застосовувати тільки платники єдиного податку? Та чи можуть платники єдиного податку використовувати іншу форму обліку та звітності, ніж спрощену? Та врешті, чи тотожні за змістом для СМП поняття "спрощений облік", "податковий облік", "бухгалтерський облік"? Для відповіді на ці запитання розглянемо докладніше існуючу систему організації обліку та звітності СМП.

Організація бухгалтерського обліку - це комплекс заходів власника підприємства, спрямованих на забезпечення реєстрації фактів господарського життя, узагальнення їх з метою отримання необхідної інформації для складання звітності для внутрішніх та зовнішніх користувачів та прийняття управлінських рішень. Це побудова бухгалтерського обліку за планом та відповідно з визначеними умовами та передумовами.

Організація обліку будується на визначенні складу, функцій та структури облікового апарату, обранні форми бухгалтерського обліку, формуванні облікової політики, складанні робочого плану рахунків. На обрання форми організації обліку впливає принцип суттєвості інформації, коли враховуються кількісні показники обсягів діяльності та чисельності найманих працівників. Якщо ці показники не перевищують встановлені гос-

подарським законодавством обмеження, то підприємець може (але не зобов'язаний) обрати спрощену форму бухгалтерського обліку.

Форма бухгалтерського обліку - це певна система регістрів обліку, порядку та способу реєстрації й узагальнення інформації в них із дотриманням єдиних принципів, встановлених чинним законодавством з питань бухгалтерського обліку.

Законом України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" [3] передбачено, що суб'єкт господарювання може обирати будь-яку придатну для нього форму бухгалтерського обліку й форму організації обліку з будь-яким ступенем автоматизації етапів та документів обліку. Можна не тільки використовувати відомі форми бухгалтерського обліку, у тому числі автоматизовані, а й розробляти власні, оригінальні форми облікових регістрів, програми реєстрації та оцінювання господарських факторів.

Тому СМП можуть використовувати й спрощену повну форму бухгалтерського обліку. Обрану форму обліку слід зафіксувати в Наказі про облікову політику та дотримуватися її протягом фінансового року.

Але чи обходять ці вимоги податковий облік? Можна впевнено стверджувати, що ні. У чинному Законі України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" [3] податковий облік не включено до складу видів бухгалтерського обліку.

Отже, СМП для цілей бухгалтерського обліку можуть обирати будь-яку форму обліку незалежно від того, чи є вони юридичними або фізичними особами. Але для цілей податкового обліку має бути використана тільки та форма, яку СМП зобов'язаний використовувати згідно із чинним податковим законодавством.

СМП - юридичні особи, які знаходяться на загальній системі оподаткування, мають вести податковий облік за спрощеною формою з використанням "Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва" [10], а фінансову звітність надавати відповідно до ПСБО 25 "Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва" [9].

СМП - фізичні особи, які знаходяться на загальній системі оподаткування, мають вести податковий облік з використанням книги доходів і витрат [4].

Щодо СМП - платників єдиного податку, то форма обліку залежить від групи платника податку. Підприємці - фізичні особи ведуть податковий облік у Книгах доходу і витрат платників єдиного податку. Передбачені окремі книги для платників і неплатників ПДВ [5].

Для СМП - юридичних осіб не передбачено вести облік в книгах доходу і витрат платників єдиного податку. Якщо СМП - платник єдиного податку є платником ПДВ, то він має вести податковий облік згідно з ПСБО 25 [9], для якого розроблені "Методичні рекомендації по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами" [6] та "План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва" [10].

Але якщо СМП - юридична особа, платник єдиного податку, неплатник ПДВ, то для ведення податкового обліку він має застосовувати спрощену форму бухгалтерського обліку без застосування подвійного запису, викладену в "Методичних рекомендаціях по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами" [7].

Виходячи з вищевказаного, СМП - платник єдиного податку для цілей бухгалтерського обліку повинен при складанні документації дотримуватися "Наказу про облікову політику" на поточний фінансовий рік. Облікова політика СМП визначається на підставі чинних П(С)БО та інших нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку й фінансової звітності. Але для СМП особливо необхідно чітко розрізняти, для якого функціонального обліку (фінансового, податкового або управлінського) складають наказ.

Наказ про облікову політику СМП має містити всі необхідні складові, незалежно від організаційно-правової форми СМП, а саме:

- форму організації бухгалтерського обліку;
- обрану форму для цілей бухгалтерського обліку та обов'язкову для цілей податкового обліку;
- робочий (управлінський) план рахунків для цілей бухгалтерського обліку;
- методи оцінки вибуття для цілей бухгалтерського та податкового обліку різних видів запасів та періодичність визначення середньозваженої собівартості запасів у разі її обрання;
- порядок обліку (ідентифіковано або в цілому) та розподілу транспортно-заготівельних витрат;
- методи амортизації необоротних активів;
- вартісну ознаку активів, які відносяться до малоцінних необоротних матеріальних активів;
- метод визначення резерву сумнівних боргів;
- перелік зобов'язань, які створюються для забезпечення наступних витрат і платежів;
- поріг суттєвості для різних видів об'єктів обліку та операцій.

Для цілей управлінського обліку Наказ про облікову політику може містити:

- можливість використання рахунків класу 8, які не передбачені планом рахунків для ведення податкового обліку за спрощеною формою, але можуть бути до нагоди при здійсненні бізнес-планування та бюджетування, особливо в разі високих амбіцій щодо майбутнього розширення діяльності;
- перелік і склад постійних і змінних витрат виробництва й бази їх розподілу для СМП, що займаються виробництвом товарів, наданням послуг, виконанням робіт;
- перелік статей калькулювання.

Під час проведення професійного консультування СМП з питань оподаткування, обліку та звітності автори неодноразово зіштовхувалися із ситуаціями, коли керівники СМП зі спрощеною системою оподаткування, особливо приватні підприємці, фокусувалися лише на питаннях належної організації податкового обліку, втрачаючи при цьому кошти через незадовільне ведення фінансового та управлінського обліку. Переважна більшість опитаних керівників СМП не володіє інформацією щодо можливості організовувати бухгалтерський облік за іншою формою, ніж це передбачено податковим законодавством, та переваг, які вони здатні від цього отримати.

Разом із тим, паралельне ведення двох видів обліку потребує додаткових витрат, які можуть і не забезпечити очікуваного підвищення ефективності діяльності, що суттєво знижує привабливість організації ведення бухгалтерського обліку окремо від податкового. Існуюча в Україні модель спрощеного оподаткування, обліку та звітності характеризується яскраво вираженою фіскальною спрямованістю з одночасним ігноруванням потреб СМП щодо ведення зручного та ефективного бухгалтерського обліку. Виникає "замкнуте коло", що обмежує можливості інноваційного розвитку СМП та замикає їх лише в рамках сектора "проти бідності".

Висновки

Недоліки існуючої в Україні системи регулювання оподаткування, обліку та звітності СМП - це одна з причин, що заважає створенню національного потужного прошарку середнього класу. Необхідно на законодавчому рівні врегулювати питання наближення організації бухгалтерського та податкового обліку СМП. Організація обліку СМП повинна обслуговувати не лише фіскальні цілі щодо стягнення податків, а й сприяти підвищенню ефективності їх діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://minrd.gov.ua/yuridichnim-osobam/zakonodavstvoa/kodeksi/53769.html.

2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://minrd.gov.ua/fizichnim-osobam/zakonodavstvo/kodeksi/53771.html.

3. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" № 996-XIV від 16.07.1999 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14.

4. Порядок ведення Книги обліку доходів та витрат, яку ведуть фізичні особи, суб'єкти підприємницької діяльності за загальною системою оподаткування, затверджений наказом ДПАУ від 24.12.10 № 1025 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://minrd.gov.ua/samozaynyatim-osobam/zakonodavstvo-v/nakazi/53874.html.

5. Порядок ведення Книги обліку доходів та витрат платників єдиного податку першої, другої та третьої групи, затверджений наказом ДПАУ від 15.12.2011 № 1637 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://minrd.gov.ua/samozaynyatim-osobam/zakonodavstvo-v/nakazi/53464.html.

6. Методичні рекомендації по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами, затверджені наказом МФУ від 25.06.2003 № 422 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://kodeksy.com.ua/norm_akt/source-%D0%9C%D0%A4%D0%A3/type-%D0%9D%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7/422-25.06.2003.htm.

7. Методичні рекомендації по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами, затверджені наказом МФУ від 15.06.2011 № 720 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : www.minfin.gov.ua.

8. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджені наказом МФУ від 24.05.95 № 88 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95.

9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 "Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва", затверджене наказом МФУ від 24.01.2011 № 25 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00.

10. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва, затверджені наказом МФУ від 19.04.2001 № 186 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11.

11. Стан, розвиток та державне регулювання діяльності малих підприємств в Україні : [монографія] / В. Л. Корінєв, М. Г. Пивоваров, М. А. Погрібняк, С. І. Брильов. - Запоріжжя : КПУ, 2009. - С. 5-67.

12. Ляшенко В. И. Поддержка малого предпринимательства в странах Северной Америки / В. И. Ляшенко, Т. Ф. Березная. - Луганск : Изд-во ГУ "ЛНУ им. Тараса Шевченко", 2009. - 364 с.

Пивоваров Михаил,
доктор экономических наук, профессор Запорожской государственной инженерной академии

Панченко Ольга,
кандидат экономических наук, доцент Запорожской государственной инженерной академии

Лищенко Елена,
кандидат экономических наук, доцент Запорожской государственной инженерной академии

ПРОБЛЕМЫ ОРГАНИЗАЦИИ СИСТЕМЫ УЧЕТА И ОТЧЕТНОСТИ СУБЪЕКТА МАЛОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА

В статье приведены результаты исследования основных проблем организации системы учета и отчетности субъектов малого предпринимательства в Украине. Особенное место отведено вопросам формирования учетной политики для повышения эффективности упрощенной системы налогообложения, учета и отчетности.

Ключевые слова: *субъекты малого предпринимательства; упрощенное налогообложение; организация учета; отчетность.*

Pyvovarov Mykhailo,
Doctor of Economics, professor, Zaporizhzhya State Engineering Academy

Panchenko Olga,
Candidate of economic sciences, associate professor, Zaporizhzhya State Engineering Academy

Lischenko Olena,
Candidate of economic sciences, associate professor, Zaporizhzhya State Engineering Academy

PROBLEMS OF ORGANIZATION OF THE SYSTEM OF ACCOUNT AND ACCOUNTING OF SUBJECT OF SMALL BUSINESS

There are the brought results of main organization problems of accounting and reporting system of small business in Ukraine as important basis of ensuring competitiveness of the Ukrainian economy in the conditions of current world financial and economic crisis. The simplified system of taxation, accounting and reporting of small business is a necessary state support and regulation tool. The article has analyses of the characteristics and disadvantages of different taxation groups of small businesses. It was found that current approach applied in

Ukraine using to construct the simplified system of taxation, accounting and reporting is significantly different from the approaches used in the world. It was found that current model of simplified taxation, accounting and reporting using in Ukraine is characterized with only fiscal direction while ignoring the needs of small businesses in respect of the convenient and efficient accounting. This leads to the fact that a lot of small business in Ukraine focused on addressing poverty reduction, instead of innovation development. Author paid a particular attention to accounting policies improvement of the simplified system of taxation, accounting and reporting. Author suggesting the structure of the accounting policies order adapted to the small businesses needs that use the simplified system of taxation, accounting and reporting.

Key words: *small business entities; simplified taxation; organization of account; accounting.*

REFERENCES

1. Commercial Code of Ukraine of 16.01.2003 № 436-IV, available at: http://minrd.gov.ua/yuridichnim-osobam/zakonodavstvoa/kodeksi/53769.html (ukr).

2. Tax Code of Ukraine of 02.12.2010 № 2755, available at: http://minrd.gov.ua/fizichnim-osobam/zakonodavstvo/kodeksi/53771.html (ukr).

3. Law of Ukraine "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine" № 996-XIV from 16.07.1999, available at: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14 (ukr).

4. Procedure for Keeping income and expenses that are individuals, business entities under the general taxation system, approved by State Tax Administration from 24.12.10 № 1025, available at: http://minrd.gov.ua/samozaynyatim-osobam/zakonodavstvo-v/nakazi/53874.html (ukr).

5. Procedure for Keeping revenues and expenditures single taxpayers first, second and third group, approved by State Tax Administration from 15.12.2011 № 1637, available at: http://minrd.gov.ua/samozaynyatim-osobam/zakonodavstvo-v/nakazi/53464.html (ukr).

6. Methodical recommendations on the application of accounting registers small enterprises, approved by the MOF on 25.06.2003 № 422, available at: http://kodeksy.com.ua/norm_akt/source-%D0%9C%D0%A4%D0%A3/type-%D0%9D%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7/422-25.06.2003.htm (ukr).

7. Methodical recommendations on the application of accounting registers small enterprises, approved by the MOF on 15.06.2011 № 720, available at: www.minfin.gov.ua (ukr).

8. Regulation on the provision of documentary of records in accounting, approved by the MOF from 24.05.95 № 88, available at: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95 (ukr).

9. Regulations (standards) 25 "Financial Report of the small businesses," approved by order MOF from 24.01.2011 № 25, available at: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00 (ukr).

10. Chart of Accounts assets, capital, liabilities and business operations of small businesses, approved by the MOF on 19.04.2001 № 186, available at: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11 (ukr).

11. Koriniev V. L., Pyvovarov M. H., Pohribniak M. A., Brylov S. I. (2009), State, Development and Regulation of small businesses in Ukraine, monograph, Zaporizhzhia, pp. 5-67 (ukr).

12. Lyashenko V. I., Berezhnaya T. F. (2009), Support for small businesses in North America, Lugansk, 364 p. (rus).

© *Пивоваров Михайло, Панченко Ольга, Лищенко Олена*
Надійшла до редакції 15.01.2014

УДК 629.5:658

ПІЧКА АРТЕМ,
аспірант факультету економіки транспорту Київської державної академії водного транспорту імені гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного, м. Київ

ПРОЕКТНО-ОРІЄНТОВАНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ НА СУДНОБУДІВНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

У статті на підставі аналізу праць вітчизняних і зарубіжних науковців обґрунтовано та узагальнено рекомендації для методичних положень при побудові ефективного проектно-орієнтовного бюджетування на суднобудівному й судноремонтному підприємстві. Розроблено такі блоки бюджету для підприємств суднобудівної галузі: операційний, фінансовий, доходів і витрат від інвестиційної діяльності, маркетингових витрат, доходів та витрат від іншої діяльності.

Ключові слова: *бюджетування; принципи бюджетування; види бюджетів; проектно-орієнтовне управління.*

Постановка проблеми. Сучасний розвиток суднобудівної галузі вимагає забезпечення прибутковості та ефективності реалізації проектів за допомогою застосування сучасних інструментів управління. Одним з основних інструментів управління на сучасному етапі господарювання є бюджетування, що враховує основні етапи процесу управління. Існуючі види бюджетування є загальними для діяльності всіх комерційних підпри-